

Prof. dr. sc. STANKO ŠRAM, dipl. ing. građ. (1919. – 2005.)

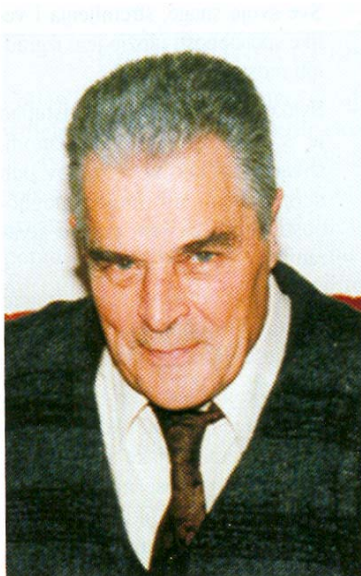
Nedavno je završio svoj životni put veliki mostograditelj i izvanredan čovjek Stanko Šram.

Stanko Šram rođen je u Osijeku 12. prosinca 1919. godine. Osnovnu školu pohađao je i završio u Užicu, a gimnaziju u Osijeku. Slijedeći obiteljsku tradiciju upisao se 1938. godine na Građevinski odjel Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zbog ratnih neprilika i bolesti koja je iza toga uslijedila prekidao je studij, tako da ga je završio u siječnju 1948. godine. Kao diplomirani inženjer građevinarstva zapošljava se u Inženjerskom projektnom zavodu u Zagrebu, gdje do sredine 1950. godine radi kao suradnik prof. K. Tonkovića na projektiranju mostova, kada ga prema ondašnjoj planskoj raspodjeli upućuju na rad u Gorazde gdje, koristeći se svojim projektantskim iskustvom, radi na izvođenju manjih mostova.

Ljubav i afinitet prema mostovima, što je pokazivao još u studentskim danima i velika želja da sudjeluje u njihovoj gradnji, dovodi ga do "Mostogradnje" poduzeća specijaliziranog za gradnju mostova, u kojem se sredinom 1952. godine zapošljava i u njemu ostaje sve do kraja svoje izvođačke mostograditeljske djelatnosti.

Na prvim mostovima u gradnji kojih je sudjelovao pokazuje iznimnu inženjersku dovitljivost, što ga preporučuje za ozbiljne graditeljske pothvate pa mu se uskoro, već 1952. godine, povjerava samostalno vođenje gradnje mostova. Od lipnja 1952. do travnja 1953. vodi završne radove na izgradnji cestovnog mosta preko Une u Bihaću. Iza toga se nižu izvedbe mnogih mostova na većini kojih je rukovodio svim radovima od uspostavljanja i organizacije gradilišta do njihova puštanja u promet.

Izvodio je razne vrste mostova: cestovne, željezničke i pješačke, mostove s nosivom konstrukcijom i od

čelika i od betona, mostove različitih konstrukcijskih sustava: gredne, lučne, razuporne; punostijene i rešetkaste.

Iz bogatog mostograditeljskog opusa ovog velikog graditelja koji broji preko 25 izgrađenih mostova ovdje ćemo spomenuti samo njih nekoliko, od kojih je svaki pojedinačno bio graditeljski domet i doprinos domaćem i svjetskom graditeljstvu.

To su:

- Željeznički most preko Une pokraj Volinja
- Cestovni most na ušću Cetine u more u Omišu
- Most Slobode preko Save u Zagrebu
- Cestovni most preko Save u Jankomiru kod Zagreba
- Cestovni most preko Ždrila kod Maslenice
- Cestovni most preko Drave u Osijeku
- Pješački most preko luke u Zadru
- Cestovni mostovi Pjenavac i Grlo preko rijeke Morače u Crnoj Gori

- Cestovni most preko Šibenskog zaljeva kod Šibenika
- Cestovni most kopno – otok Pag
- Cestovni most preko Save i Une pokraj Jasenovca
- Cestovni most preko Dunava kod Beške
- i na kraju Most kopno – otok Krk.

Iz plejade naših graditelja koji su svojim djelima obogatila naše i svjetsko graditeljstvo izdvaja se Stanko Šram koji je, nakon više od tri desetljeća neposrednog sudjelovanja u gradnji mostova, zaokružio svoje veliko djelo najistaknutijega našeg mostograditelja. Gotovo na svakoj gradnji koju je vodio davao je originalna rješenja koja su predstavljala unapređenje tehnologije građenja. Ta su rješenja vrlo brzo nakon njihove primjene usvajana i primjenjivana u svijetu.

Od brojnih dostignuća do kojih je Šram došao gradeći mostove, razvijajući niz originalnih metoda koje su unaprijedile znanost i struku u graditeljstvu, izdvojit ću njegov doprinos u primjeni konzolnog načina građenja pri izvođenju lučnih mostova. Na tim su mostovima dosegnuti vrhunski graditeljski dometi i ostvarena djela koja su obogatila struku i postala vrijednom svjetskom graditeljskom baštinom. Na gradnji čeličnog mosta preko Ždrila kod Maslenice napravljeni su krupni koraci u unapređenju sustava građenja takvih mostova. A na mostu preko Šibenskog zaljeva prvi put u svijetu primijenjen je konzolni način građenja betonskih lukova velikih raspona. Originalni postupci primijenjeni na gradnji toga mosta predstavljali su sintezu dotadašnjih svjetskih iskustava na izradi velikih lučnih mostova. Na gradnji mostova koji su iza Šibenskoga slijedili – pašcome i krčkome, postignuta su dalja značaj-

na unapređenja u tome sustavu građenja. Most kopno – otok Krk vrhunac je i kruna mostograditeljskoga umijeća i stvaralaštva Stanka Šrama. To graditeljsko remek-djelo završeno je 1980. godine kao svjetski rekord u rasponu lučne armiranobetonske mostovske konstrukcije, a moglo je biti ostvareno zahvaljujući suradnji dvojice vrhunskih mostograditelja – projektanta Ilije Stojadinovića i izvoditelja Stanka Šrama. Originala ideja projektanta prihvaćena je od izvoditelja koji je pri tome dao i svoja izvorna izvođačka rješenja, unoseći u to bogato iskustvo prekaljenog i darovitog mostograditelja.

Godine 1980. s Krčkim mostom završava se izvođački mostograditeljski opus Stanka Šrama. Nada da će doći do gradnje lučnog mosta preko tjesnaca Verige u Crnoj Gori nije se ostvarila. Očekivanje Stanka Šrama da će još taj most izgraditi ostalo mu je neostvareni san.

Gradilišta mostova zamijenio je kabinom sveučilišnog profesora. Najprije u zvanje višeg predavača, a nakon stjecanja doktorata znanosti izabran je 1982. za redovitog profesora na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je više od jednog desetljeća prenosio svoja bogata mostograditeljska znanja i iskustva na generacije mladih budućih graditelja. Taj vrstan graditelj pokazao se i kao vrstan pedagog. Osim na zagrebačkom Građevinskom fakultetu predavao je i na građevinskim studijima u Rijeci i Osijeku, a povremeno je gostovao s predavanjima i na Građevinskom fakultetu u Splitu.

Bogata graditeljska dostignuća Stanka Šrama nisu ostala samo na građevinama koje je izgradio, nego je rezultate do kojih je došao gradeći objavio u brojnim radovima tiskanim u domaćim i inozemnim časopisima, zbornicima radova znanstvenih i stručnih skupova i na brojnim predavanjima

ma koja je po pozivu održao u zemlji i inozemstvu.

Za Stanka Šrama kao mostograditelja iznimne nadarenosti može se reći:

- Sve svoje snage, stremljenja i velike sposobnosti uložio je u izgradnju mostova.
- Svakom novom poslu pristupao je s ljubavlju i entuzijazmom, shvaćao ga kao novi izazov pun neizvjesnosti, ali i novih mogućnosti i s obećanjem radosti stvaranja.
- U svakom novom zadatku tragao je za novim, boljim i racionalnijim rješenjima i nalazio ih je.
- Na svakom mostu koji je gradio napravio je neki dalji korak u unapređenju graditeljske struke i ostvarivao doprinose među kojima je nemali broj velikih i u svjetskim mjerilima vrhunskih.
- Znao je ostvariti izvanredne graditeljske domete i u okolnostima oskudne opreme i neprikladnih uvjeta, često vrlo jednostavnim, a ponekad i primitivnim pomagalima kojima se znalački služio.
- Primjenjivao je vlastite izvorne zamisli, ali je također stvaralački primjenjivao zamisli i rješenja istaknutih projekatana mostova koje je izvodio.
- Pokazivao je sposobnost da organizira timski rad i potakne suradnike na kreativan doprinos u radu.
- Kao pedagog pokazao je sposobnost da svoja bogata iskustva sintetizira i na uspješan način prenosi.
- U publiciranim radovima uspješno je prikazao rezultate svoje graditeljske djelatnosti i time dao veliki doprinos znanosti i struci. Posebno treba istaknuti njegovu knjigu *Gradnja mostova* u kojoj su opisani betonski mostovi, ali nažalost nije stigao dovršiti sljedeću knjigu o gradnji čeličnih mostova.

Stanko Šram je za života postao slavan. Slavljen je i hvaljen kao rijetko koji stvaralac. Za svoja dostignuća taj veliki inženjer – graditelj i istraživač dobio je brojna priznanja između kojih se ističu dva najvažnija: Nagradu AVNOJ-a kao najviše priznanje za stvaralački rad u nekadašnjoj zajedničkoj državi i Nagradu za životno djelo u Republici Hrvatskoj.

Izvanjski graditelj velike međunarodne reputacije Stanko Šram bio je i po svojim ljudskim kvalitetama izvanredan čovjek. Poštovan i uvažavan kao tvorac visokih graditeljskih dometa, to je bio i zbog pozitivnih ljudskih osobina koje su ga krasile. Taj pošten i korektni čovjek bio je omiljen među svojim kolegama i svima onima koji su s njim surađivali ili ga poznavali. Ostat će u najljepšoj uspomeni brojnim posjetiteljima njegovih gradilišta, kao predusretljiv čovjek koji nije žalio truda ni vremena da ih uvede u sve tajne građenja tako složenih građevina kao što su mostovi. Ono što se posebno doimalo bila je činjenica da je govorio kao zaljubljenik u poslove koje je obavljao, što je odista i bio. Nisu ga opijale pohvale kojima je bio obasipan, niti slava koju je stekao. Valja istaknuti da je bio vrlo korektan prema studentima na koje je prenosio svoju ljubav prema mostovima i oduševljene njihovom gradnjom.

Ime Stanka Šrama zapisano je i ostat će kao svijetao primjer u analima hrvatskog i svjetskog graditeljstva, uspomena na njega ostat će trajna, a građevine koje je izgradio pravi su spomenici njegovu životu i djelu.

Za veliko djelo koje je ostvario i ljudsku toplinu kojom je obdarivao svoje prijatelje i kolege zaslužuje vječnu slavu i zahvalnost.

V. Simović